

Kiállítási napló

Szocio, folk, pszeudo

TIZENÖT KILOMÉTER évszázadokat és földrésznyi méreteket jelentett *Kárász Judit* (1912–1977) fotóművészetében. A „15 km városból tanyára” című szociofotó kiállítását, mint a Szege-
di Fialatok Művészeti Kollégiumának tagja rendezte meg 1933-ban. Ezeknek az éveknél nyarait szegedi barátai, Ortutay Gyula, Buday György, Erdei Ferenc, Hont Ferenc, Reiter Béla ösztönzésére Szeged környékén, és a falukutató mozgalom közegében töltötte az akkoriban Berlinben élő Bauhaus-növendék. S íme, ebben az egyetlen tényben mennyi talány, ellentét, különös momentum. Egy szegedi lány 18 évesen Párizsba indul, majd a Bauhaus növendéke lesz, Moholy-Nagy László, Andreas Feininger, Kandinszkij, Albers, Walter Peterhans tanítványa. Bár a valóság konkrét rögzítését tartja fotóművésze elsődleges feladatának, a Bauhaus-szellem, a konstruktivisták látásmód, az új tárgyiaság is beszűrődik munkáiba. Ennek eredménye, hogy a képkivágások, kompozíciók konstruktivisták megoldásai sikeresen kapcsolódnak érzelmi indíttatásaival, azonosulási képességével, szociografikus hajlamaival. Ez a vénája erősödött a Szege-
di Fialatok Művészeti Kollégiumának falukutató programjában, s vált Kárász Judit a hazai szociofotó egyik úttörő jelentőségű képviselőjévé.

A szegedi működés válogatott fényképei egyszerre figyelik a várostól alig néhány kilométernyire élő, és dolgozó parasztemberek mindennapjait, az aratókat, kukkoslábakat, a lét perifériáján élő gyerekeket, a városok színes forgatagában a kiszolgáltatottságot, a ritka ünnepnapok szálló örömét, a paprikahalmok pusztán esztétikai struktúráját, a vesszőfonatok különös rendjét. Erdekes képei azok, amelyekeken tudatosan billenti meg a horizont vízszintesét, ezzel is érzékeltetve, hogy veszve sok biztos pont.

Régi szegedi városképei értékes dokumentumok, hasonlóak a későbbi berlini fotókhoz, az Alexanderplatz szinte diagnosztikus pontoságú feltérképezéséhez, vagy a tengerparti halásztelepek és a hamburgi kikötő dinamikus életét megörökítő fotókhoz. Mindig is megőrizte affinitását az ipari táj, a Bauhaus-szellem iránt, ám emberségét, lírai tartalmait, belső kapcsolatait mégis portréin — Hont Ferenc, Blüh Irén, Andreas Feininger, Öreg paraszt stb. — teljesítette ki. Magyarországra 1949-ben tért vissza, s hosszú éveken keresztül műtárgyfotósként dolgozott. Ahogy életművének gondozója írja: „Megfelelő alkotói légkör és közösségi háttérben belemerült a műzeumi csendbe, a kultúra levelezőlapoktól könyvmellékletekig vállalt szolgálatába, produkció helyett a reprodukcióba.” Jóllehet, ez a Szege-
dhez és a magyar szellemi élet két háború közötti

ti progresszív vonalához kapcsolódó művészi teljesítmény mára veszített fényéből, ám dokumentumértéke, iskolateremtő szándéka elvitathatatlan. (Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai Képtára, május 29-ig.)

PIROS ZOMÁNC-MITOSZOK sorakoznak Papp György legfrissebb, mondhatnám „beugró” tárlatán. Csak hogy ez az anyag olyan kiérlelt, végig gondolt és teljes, mintha tudatosan mostanra és erre a tárlatra készült volna. Papp György rendkívül szorgalmas, következetes és tudatosan építő művész. Festőként indult, kimunkált és kiteljesített egy népművészetből táplálkozó grafikai programot a népdal és -balladailusztrációktól a nép szellemiségének grafikai nyelvvel való transzponálásán át, egészen a sajátosan egyedi képzőművészeti nyelvig. S amikor ennek az elképzelésének végére járt, szerencsésen talált az új műfajra, a tűzománra, mely a grafikákban kidolgozott jel és motívumrendszert a színnel és a tűzzel gazdagította. Pontos, népi kultúrában gyökerező, de a mai világ szellemi síkján kiteljesedett jel- és motívumrendszere eddigi legteljesebb értékeit fölmutatva van jelen a kiállítás.

Olyan, immáron filozófiai-esztétikai problémákkal is foglalkozik, mint a szimmetria-asszimmetria kérdései, a páros motívumok, a tükrökép, az azonosságok és különbségek, a gondolat- és elemritmusok hatásmechanizmusa. A színek intenzitása, egymásmellettsége egy pszichológiai elemzés gyakorlati megvalósítása. E színek között a legmegképpőbb a piros. Nem a vörvörös, nem a narancs, nem a bordó, hanem a pipacspiros. A tűzpiros. Amely ágaskodó fényőszarvú szarvasok, profán mítoszok, humoros népi ember- és állatfigurák jelképes színe. A rajzosság, a finom vonalkultúra éppúgy része e lemezeknek, mint a rekeszomán keményebb kontúrja, vagy a fényhatások érvényre juttatása. Legszébbek közé tartozik a Szerlem zománcadaptációja, a Zodiákus finoman rajzos sora, a Pávás virágok, a Csodaszarvas feszülő állat teste és ember-ujja, az Árgélusmadár türkiz pompája. Papp György művészete mind érettebb, tartalmasabb, ahogy mélyebbre ás, úgy lesz mind korszerűbb és filozofikusabb. (Paletta Galéria, május 20-ig.)

LABIRINTUS, azaz rítus a labirintusban. Így jellemezhetném legrövidebben és leghívebben Szirtes János kamaratárlatát. Jó dolog, hogy a tavalyi festészeti biennálén díjazott fiatal művész aránylag gyorsan önállóan is bemutatkozik a városban. Az is tény, hogy nem könnyű eligazodni a színes kavalkádban, nem egyszerű ráhangolódni labirintusának barbár pompájára. A nyolcvanas évek elemi élet két háború közötti

zóművészcsoporthoz tartozó egyik legeredetibb képviselője, aki a képcsínálás, mint mindennapi foglalatosság mellett ünnepjein performance-okat, akciókat, műsorokat készít több művészeti ág kombinálásával. Ahogy ő mondja, „a performance olyan kép, amit nem tudtam keretbe rakni.”

A tíz éve még lázadó fiatalok kezdik megtalálni egyéni látásmódjukat és formanyelvüket, mind fontosabbnak tekintik a megmaradó műveket. De — szinkronban az egyetemes áramlatokkal — mindinkább visszavonulnak a mesterség köreibe belülről, a művészet, a kreativitás bástyái mögé, ahol nem a külső világ, a közösség problémái az érdekesek és fontosak, hanem a felértékelődött szubjektum, a belső lelki rezdülések dokumentálása, a többretekintés és többsíku gondolati és kompozíciós rend. Ebben a zártabb világban készíti színes kaleidoszkópjait, erőteljes kontrasztokra épülő ornamentális felületeit, ősi fal-képeket, gyerekrajzokat, utcai falfirkákat, egykori rovársíreket ötvöző kép-rejtvényeit. Ezek az egymásra épülő rétegek az elfojtott, összerosódó emlékek, élmények, visszafénylő képek foltyaiból állítják élesre lelki objektíváján indulatos ornamentikáit, finoman részletező faktúráit, kiemeléseit, hangsúlyait, keleti írásjeleket idéző, alig értelmezhető szimbólumait. Különös lelki labirintus ez, melynek folyosóin a huszadik század végi ember rituális szertartásai zajlanak — talán önmaga megkérdőjelezése és újraértékelése céljából. Erről a pszuedoritusról írta egyik méltatója: „Szirtes festészete tematikailag szorosan kapcsolódik a performance-művészetéhez, melynek központi mozzanata az önmegvalósításért, a dolgok és történések személynél hitelességű létléménnyel való átlénygésért, az individuális lét integritásáért folyó küzdelem.” E történelem előtti forrásokból táplálkozó mai jelbeszéd egyelőre kevesek anyanyelvén, de ösztönös és létjogosultságát megkérdőjelezni badarság lenne. (Ifjúsági Ház, május 6-ig.)

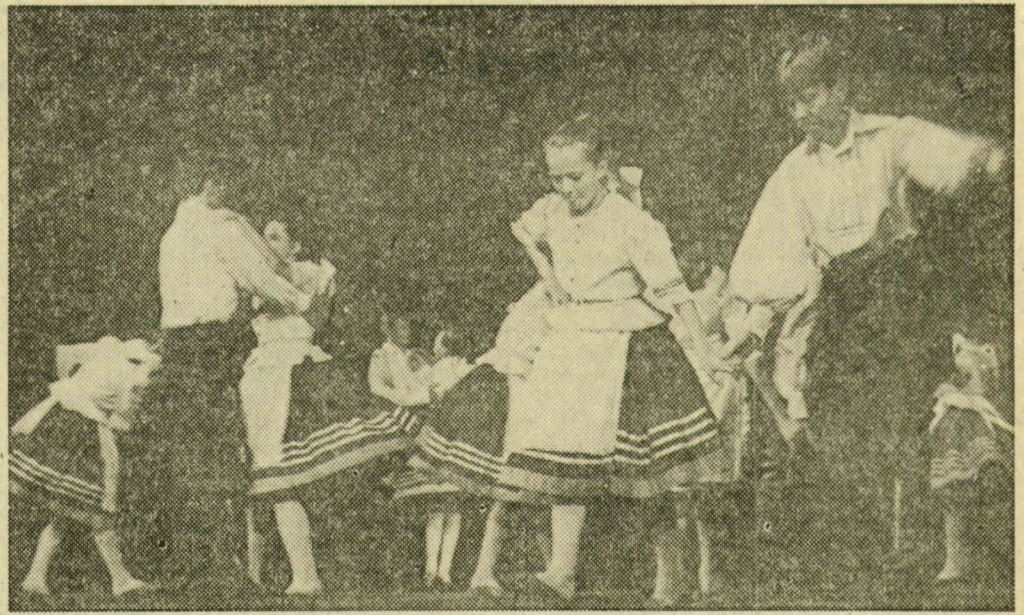
Tandí Lajos

Megjelent a Tiszatáj

Már a hónap első napjaitól kapható a Tiszatáj májusi száma, mely terjedelmében harmadikban a 75 esztendő Sötér Istvánt köszönti. A lap közli a készülő Sötér-regény egy részletét, Papp Zoltánnak az íróval folytatott beszélgetését, Jllés Endrénél Sötérhez írott négy levelét, valamint Ferenczi László tanulmányát, amely a következő szavakkal kezdődik: „Sötér István 1913-ban született Szegeden. Kamaszkorában Flaubert tette íróvá, mindmáig legkedvesebb olvasmányai Pascal és Proust, a bibliai utalások átszövik regényeit és novelláit. Júdas című drámája modern újtestamentumi apokrif.”

A köszöntő összeállítását versek követik. Pákolitz István, Bisztray Ádám, Ozsváld Árpád, Gáspár Katalin, és a modern keresztény líra jele, Vasadi Péter költeményei olvashatók e számban. A Tiszatáj másik regényrészlete Kolozsvári Grandpierre Emil tollából származik, a címe: Szépen gondolj rám.

Az áprilisi költészet napján összeállításban olvashattuk Fráter Zoltán tanulmányának első részét. Áprily

Az üllési kicsik

MINŐSÍTŐ NÉPTÁNCMŰSOR. A motívumok begyakorlottsága, a táncrend ismerete, a kiérlelt ritmus biztonságérzet ad a táncosoknak még az oly neves koreográfusokból, néprajzkutatókból álló zsűri előtt is, mint Maác László, Borbély Jolán, Stoller Antal, Born Miklós. Ezt a határozott érzést keltette a szegedi Kisszínházban látott minősítő műsor, amelyen az üllési Fonó Tánc-együttes lépett a közönség és a szakma elé hétfőn este. A program „tetre ment”, az együttes újbóli minősítéseként, megőrzendő az arany II. fokozatot. Túlzott megilletődöttség azonban korántsem érződött: az üllési áfész és a helybéli művelődési ház fenntartásában működő folklorcsoport Nagy Albert művészeti vezető irányításával oly fokra jutott, hogy felkészülten, élményszerűen reprodukálta a korántsem egyszerű koreográfiákat.

Bemutatkozott a közelmúltban már, ezüst

I. fokozattal minősült Tiszavirág együttes is a kisszínházi programban. A Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem, illetve a Dél-Tisza Menti Áfész támogatásával működő, négy éve alakult együttes szimpatikus színesíti vidékünk néptáncpalettáját. Kissné Kispéter Julianna művészeti vezető fokozatosan építi a szerény létszámú csoportot. Sárközi és szatmári koreográfiái, valamint a műsorba állított bagyi táncok, a kapuvári verbunk és dús — a motívumokból a táncosok tudásszintjének megfelelően merít.

A Fonó Táncegyüttes a korábbi fokozatával és az utóbbi esztendőben tartott műsoraival már rangot vívott ki magának. A most bemutatott tizenegy koreográfia az igényesség mércéje; méltán született olyan szakmai döntés: megerősítik a Fonó arany II. fokozatát.

B. P.

Költészet és művészet egyet jelent számomra

— mondja Szkárosi Endre transzpoéta

Amikor *Szkárosi Endre* Ismeretlen monológok című kötetében elolvastam a „HASZNÁLATI UTASÍTÁS: FORDÍTSD A FÉNY FELÉ!” című verset, már tudtam, hogy ez az ifjú egyéb furcsaságokra is képes. A vers upyanis a 69. lapon, a szűz fehérben inkább csak sejt-kosáival is szót ért, lévén tarárember.

Na és az egyéb furcsaságok: Szkárosi Endre transzpoétává lépett elő, zenekar

— Tehát a művészi megfontolás helyére lép az ösztön? — Az ösztön és az érzékenység. A költészet nem a nyelv totalitásával megy a világ után, hanem a költő érzékenységével. Többé nem tudjuk fogalmilag „meghatározni” a világot, csakis más eszközökkel. Például a zenével.

— Ezzel viszont megszünik a versben lévő muzsika, fől számolattatik a zeneiség intimitása. — Szerintem az élet minden része költészet, s ilyen módon a zene is az. A költészet az elmagányosodás korszaka után a közösség felé igyekszik, ezért többféleképpen szólal meg, hogy minél több kapcsolódási pontot kínáljon föl a befogadónak. A költészet, legalább is a miénk, közösségi úton jön létre, ráadásul új nyelven.

— Nekem úgy tűnik, hogy ezzel a „nyitással” a könygbebb utat választottatok.

— Nem lehet tudni, hogy mi a nehezebb. Ezzel nem is tudok törődni, csupán azt regisztrálom, hogy engem ebbe az irányba sodor az élet.

— Ez azt is sugallja számomra, hogy a létezés egy szerűen kiszorult a versből.

— Ez azért van így, mert a világ arról szól, hogy a létezés rajtunk kívül történik. Azaz csak megtörténnek velünk a dolgok, a lényegi dolgok, számunkra pedig az egyszerű gyakorlat marad meg. Ez pedig nem a létezés, hanem az élet szintje.

— A „hagyományos” költészet tartópillére az emlékezet. Azt tapasztalom, hogy a kísérleti versből éppen ez hiányzik.

— Az emlékezetnek nagyon sok eszköze van. Ráadásul a színpadon, az akció közben is működik az emlékezet. Igaz, nem a szó-vegre zártan, de az előadó személyében, aki maga is vers. Hidd el, hogy erősen működnek bennünk az ősi dolgok!

— Én még a világnézetet is hiányolom.

— A hiányérzeted jogos, hisz ezzel a „módszerrel” világnézetet nem, csak világlátást lehet közvetíteni. Talán hiányoznia is kell, hiszen a világnézet a fogalmi gondolkodásban rejtezik.

— Költészet ez?

— Igen. Azért, mert számomra a költészet és a művészet egyet jelent.

— Végezetül: miért énekelsz gyűlölvé?

— Elkieseredve, nyugtalanul és katasztrófatudattal énekelek, mert a világból megszűnt a romantika.

Dlusztus Imre

Az ásoththalmiak az elsők

Az erdőművelő-fakitermelő szakmában is megtartották a Szakma kiváló tanulója országos versenyt, a Hevesgyei Mátrafüreden. A részt vevő öt iskola közül az ásoththalmi Bedő Albert Erdőgazdasági Szakmunkásképző Intézet csapata lett az első. Harmadéves hallgatói, Katus Károly és Szeri Károly, a második, illetve a harmadik helyet szerezték meg az egyéni versenyben.